

## Рецензия

От доц.дфн Дина Манчева

Член на научно жури в конкурс за заемане на академичната длъжност „Доцент”, по шифър 05.04.06, обявен от ЮЗУ „Н.Рилски”

в ДВ брой 55 от 19 юли 2011 г.

Относно: научната, научно-приложната и професионално-академичната дейност и продукция, представена от гл. ас. д-р Магдалена Петрова, участник в конкурса

Гл.ас.д-р Магдалена Петрова е единствен кандидат в конкурса за заемане академичната длъжност Доцент по шифър 05.04.06, обявен от ЮЗУ „Н.Рилски”. Тя е дългогодишен преподавател с 35 годишен стаж. Завършила е френска филология през 1976 г., била е учител по френски език в Хуманитарна гимназия “Св. Св. Кирил и Методий” в продължение на 9 години, а от 1995 г., след успешно издържан конкурс, работи в катедра Германистика и романистика към Филологическия факултет на Юзу „Н. Рилски”. Магдалена Петрова е автор на 15 публикации, и е получила образователната и научна степен „доктор” през 2005 година.

Магдалена Петрова води теоретични курсове и семинарни упражнения по френска литература, стилистика и странознание, предмети, свързани с обявения конкурс. На него тя участва с хабилитационен труд на тема *Интертекстуални диалози По Бодлер Дебелянов* в обем от 133 страници, както и с 9 статии и една рецензия.

Обект на изследване в тези проучвания са проблеми от френската, франкофонската и българската литература, разгледани с оглед на интертекстуалността и компаративистиката или по отношение на някои конкретни аспекти от поетиката на отделни автори (Пруст, Жак Ферон, Бодлер, Дебелянов). Така очертаните области и интересът към видни френски, български и канадски писатели от 19 и 20 век, своеобразно разширяват проблематиката в докторската дисертация на Петрова, защитена през 2005 година, озаглавена *Пруст - читател на Балзак. Романни техники и интертекстуалност*.

Насочването към поезията в хабилитационния труд, представен на конкурса, също разширява жанровите рамки на дисертацията и показва изследователската широта на кандидатката.

Избраната тема е значима и интересна. Тя позволява да се разгледа генезиса на френския символизъм от една страна, както и връзката му с българския модернизъм, от друга. Корпусът на изследване също е напълно удачен. Както многократно се подчертава в критиката, творчеството и естетическите възгледи на Едгар Алан По оказват силно влияние върху поетиката на Бодлер. А именно той допринася за рецепцията на американския романтик в Европа чрез статиите си, които му посвещава, както и чрез преводите на някои от текстовете му. Едновременно с това, Бодлер се счита за един от родоначалниците на френския и франкофонския символизъм. От своя страна, лириката на Дебелянов, един от най-надарените български символисти, тясно свързана с поетиката на Бодлер и френския символизъм, би могла да се възприеме като своеобразен синтез на българския модернизъм.

Въпреки, че съществуват редица френски изследвания, насочени към влиянието на По върху творчеството на Бодлер, в общи линии, те не са познати на българския читател. Колкото до рецепцията на Бодлер и френския символизъм в България и по-специално влиянието им върху поезията на Дебелянов, те също са отбелязвани многократно в нашата литературна критика. Но предложените от Петрова съпоставителни анализи между някои стихотворения на Бодлер и Дебелянов се отличават със своята самостоятелност. Намирам удачна и избраната методология, която успешно съчетава историко-литературния с някои аспекти от структуралния подход.

Работата се състои от седем отделни глави, заключение и библиография от 77 заглавия.

В първата глава, озаглавена *Интертекстуалността и нейните определения* категорията за интертекстуалността е представена в широк теоретичен план. Петрова се е запознала с основните проучвания по въпроса като се спира по-обстойно на изследванията на някои американски и френски критици: Юлия Кръстева, Жерар Женет, Лоран Жени, Ролан Барт, Майкъл Рифатер, Франсоа Растие, Антоан Компаньон, Клод Леви Строс и др. Различните значения и интерпретации, които получава използваното от тях понятие, са разгледани с оглед на : връзката между текст и интертекст, процеса на комуникация, отношението автор/читател, спецификата на прочита и др. Посочени са и отделни класификации на интертекстуалността в диахроничен и синхроничен аспект, като по-голямо място е отделено на определенията на Жерар Женет. Авторката показва добра теоретична осведоменост и умение да представи разглежданите естетически виждания по проблема в ясен и синтезиран вид на добър български език.

В тази първа глава Петрова определя и избраната от нея „семантична гледна точка” при конкретния анализ, „чиито обект са конкретните елементи на интертекстуалния език и неговите функции”. (стр. 4). Работата би спечелила, ако тук бяха формулирани и целите на самото изследване, както и съществуващата по въпроса критика, с което биха се очертали по-ясно и задачите, които тя си поставя.

Във втората кратка глава се проследяват някои примери за междутекстови връзки в произведения и изказвания на писатели от 19 и 20 век – Нодие, Нервал, Борхес, Франсис Понж. Независимо, че тези наблюдения показват добрата литературна осведоменост на кандидатката, те като че ли излизат извън темата, тъй като не са свързани нито с избрания корпус, нито с литературното течение на символизма, обект на изследване.

Както се вижда и от заглавията на следващите пет глави

« Бодлер и По»,

«Колажът »,

« Дебелянов и Бодлер Граници на реалното и поетическа мрежа »,

«Актът на припомняне като метафора на творческия акт в *Пейзаж* на Бодлер и *Гора* на Дебелянов»

« Самотниците като фарове. Диалозите на Дебелянов с Бодлер, Верлен, Жам и Рембо»

обект на анализ са отделни мотиви и проблеми от творчеството на По, Бодлер и Дебелянов, които разкриват близостта им в тематичен и структурен план. Авторката се спира от една страна, на подхода на „колажа”, т.е. присъствие на чужд текст в ново произведение, използван от Бодлер, на идеите му за естетическата насоченост на литературата и ролята на музиката в литературната творба, които го свързват с По. Петрова илюстрира тези възгледи на Бодлер не само в стиховете му, но и в критическите му статии и преводите му. Разкрито е и своеобразното им прилагане в лириката на Дебелянов, като се разширява съпоставителния анализ на българските произведения с оглед на френски поети символисти. Намирам това отваряне на лириката на Дебелянов към френската поезия за напълно правилно, тъй като то показва още по-ясно връзката на българския символизъм с френския модел. Опирайки се на интертекстуалния прочит, авторката предлага и своя интерпретация на някои стихотворения от Дебелянов. Бих посочила стиховете *Прииждат, връщат се* с мотото от Франсис Жам и *Сиротна песен* своеобразна имитация на *Гаспар Хаузер пее* от Пол

Верлен. Прочитът на *Гора* от Дебелянов, разгледан във връзка с *Пейзаж* на Бодлер предлага също някои нови елементи.

Литературно-стилистичните анализи разкриват добро познаване на разглежданата материя и усет към конкретния детайл. Лиричните произведения, обект на проучването, са разгледани подробно стих по стих. Петрова отделя внимание на лексиката, стилистичните фигури, версификацията, както и на цялостната структура на отделните творби. Тя подчинява конкретните анализи и на редица важни за символизма аспекти – понятието за красота, отношението реалност / идеал, живот/смърт, мястото на въображението и спомена в процеса на писане и др.

Би ми се искало при публикуването на труда, в заключението да се посочат изводите от конкретното изследване, новите моменти, до които се достига, като се избегне преразказ. Интересно би било да се покажат и някои различия между Дебелянов и френския модел, тъй като поезията на българския символист далече не е копие на френското течение.

Трудът би спечелил и ако се избегнат някои неточности, ако се доразвият някои интересни, но недостатъчно доказани твърдения и се очертае по-ясно спецификата на Дебелянов по отношение на френската поезия.

Ще дам няколко конкретни примери.

Франсис Жам, който Петрова с основание свързва с последните шест стихотворения на Дебелянов, писани на фронта, не е символист, а създател на натуризма (стр. 116). Известната дадаистична формула на Цара за комбиниране на текстове на случаен принцип в ново произведение, цитирана на стр.59, като илюстрация на интертекстуалните възгледи на По, съдържа определени иронични и пародийни нюанси, които я отличават напълно от идеите на американския романтик.

Твърдението на Петрова, че за символистите „съзнанието е памет” (стр. 89) би получило по-ясна аргументация, ако беше свързано с философската идея за прераждането и неоплатонизма, възприета от повечето представители на течението.

Работата би спечелила, ако се преодолее фрагментарната ѝ структура. Представена в настоящия си вид, тя се състои от отделни самостоятелни глави, обединени около проблема за интертекстуалността, но без връзка една с друга.

Библиографията, която съдържа 77 заглавия, също е не съвсем пълна в българската част. Независимо, че Петрова е проучила, в общи линии, критиката върху Дебелянов, липсват някои изследвания по разглежданите в труда проблеми (Клео

Протохристов, *За спомена и припомнянето в поезията на Дебелянов*, Йордан Ефтимов *Диалектика на спомена*, и др.), които биха открили прочита на авторката.

От представените от Петрова девет статии извън хабилитационния труд, четири<sup>1</sup> са включени без изменение като отделни глави в него, а една<sup>2</sup> представлява своеобразен синтез на същата работа. Ето защо, ще се спра накратко на останалите четири.

Трите статии<sup>3</sup>, посветени съответно на влиянието на френския романист Пруст върху канадския писател Ферон и на Балзак върху Пруст имат съпоставителен характер. Обект на анализ са различни фабулни и структурни компоненти от романите на Жак Ферон, Пруст и Балзак, които показват безспорната им близост, проблем слабо засегнат в критиката. Авторката разкрива и някои специфични черти в поетиката на Ферон и Пруст, като характера на повествованието, на разказвача и интригата, които спомагат за по-цялостната интерпретация на творбите им.

Четвъртата статия, озаглавена «Връзката между природата и изкуството в романа на Пруст» е посветена на конкретен въпрос от творчеството на Пруст, също недостатъчно изследван в литературната критика. Той е представен с оглед естетическите възгледи на френския романист и показва добрите знания по въпроса на кандидатката.

Публикациите на Магдалена Петрова са печатани в специализирани български и чужди научни издания, отговарящи на изискванията на закона за заемане на академични длъжности. Това са Университетско издателство “Неофит Рилски”, Благоевград, Университетско издателство “Св. Климент Охридски”, Journals International Scientific Publications Language, Individual & Society и Scientific articles Humanities.

Магдалена Петрова е участвала в национални и международни конференции като докладите ѝ са посрещнати с интерес. Имам конкретни впечатления от двете ѝ участия в международните колоквиуми, посветени на *Идеята за природата* и на *Тристранните отношения* в романските литератури, организирани от катедра Романистика към СУ „Св. Кл. Охридски“.

---

<sup>1</sup> «Бодлер и По», «Колажът», «Дебелянов и Бодлер Граници на реалното и поетическа мрежа», «Споменът, блянът и творческия процес в стихотворението на Бодлер Пейзаж»

<sup>2</sup> «L'intertexte comme tiers (Poe-Baudelaire-Debelyanov)»

<sup>3</sup> «Жак Ферон и Прустовият интертекст», «La réinvention de la continuité entre le passé et l'actualité dans l'oeuvre de Jacques Ferron. Ferron lecteur de Proust», «Читателят като писател».

През 2010 година Петрова е включена и в европейски проект на тема „Разработване на система за оценка на качеството на средното образование и рейтингова система за висшите училища в Република България” по оперативна програма „Развитие на човешките ресурси” 2007-2013 г.

Магдалена Петрова е специализирала Методика на чуждоезиковото преподаване в университетите Бордо и Сен Назер във Франция, получила е и едномесечна стипендия от канадското правителство за изследване творчеството на писателя Жак Тя е преминала и редица квалификационни курсове, организирани главно от франкофонските структури и асоциации в България.

Въпреки направените бележки и пожелания към хабилитационния труд, като имам предвид цялостната научна продукция и преподавателската дейност на Магдалена Петрова, добрата ѝ теоретична и обща литературна подготовка, както и придобитото звание „доктор”, препоръчвам на журито да избере кандидатката за академичната длъжност Доцент.

Доц. дфн Дина Манчева

